

Protocol: Leerrijpheid
Beheer: intern begeleider
Herzien: 2022-2023

De vraag is niet wat de mens moet kunnen en weten teneinde zich in de bestaande sociale orde te kunnen inpassen; maar wel wat er in aanleg in de mens aanwezig is en in hem ontwikkeld kan worden. Dan wordt het mogelijk dat de opgroeiende generatie aan de maatschappij steeds nieuwe krachten aanreikt. Dan zal in de samenleving steeds datgene tot ontwikkeling kunnen komen, wat de erin binnentredende generatie van mensen in zich draagt. Maar van de opgroeiende generatie mag niet datgene gemaakt worden, wat de bestaande maatschappij van deze generatie wil maken.

~ Rudolf Steiner

Inleiding:

Het begrip “leerrijpheid” speelt bij elke kleuter op het moment dat deze qua leeftijd toe is aan de eerste klas. Een kind gaat op school in principe alleen naar de eerste klas als het leerrijp is. Leerrijpheid gaat over of het de eerste fase van het leven voldoende heeft afgerond. In deze eerste fase van 7 jaar wordt het fundament gelegd voor het verdere leven. Het kind heeft dan alle levenskracht, alle vormkracht nodig om het lichaam te individualiseren, om het zich eigen te maken. Het leren in deze fase is nog slechts ervaringsgericht. De ervaring leert dat kleuters die echt goed uitgerijpt zijn, zich gemakkelijker tot de leerstof van de lagere school kunnen verhouden.

Uit Leerrijpheid- *Lois Eigenraam*

Een kleuterleerkracht volgt de ontwikkeling van iedere kleuter vanaf de eerste dag dat het kind in de klas is. Iedere kleuterpedagoog weet dat de ontwikkeling van kleuters niet lineair verloopt, maar sprongen kan maken. Na een vakantie, ziekte of ‘zomaar ineens’, kan een kleuter iets. Kleuterleerkrachten volgen kleuters die aan hen zijn toevertrouwd en kijken. Ze weten dat een kleuter soms een reikende hand nodig heeft om een ontwikkelingsstap te maken. Aan een kleuter zal geboden worden wat het nodig heeft, passend bij zijn/haar unieke ontwikkeling. Bij ieder ontwikkelingsgebied dat beschreven is, zal de kleuterleerkracht zoeken wat de kleuter nodig heeft om tot ontwikkeling en ontplooiing te komen. Daar is geen standaardboek voor, dat is iets dat passend moet zijn voor dit ene kind. Als ouder mag je erop rekenen dat een kleuterleerkracht bij oudste kleuters de ontwikkelingsgebieden die nog niet leerrijp zijn, extra zal aanspreken, uitdagen of op een andere manier aanbod te bieden dat zichtbaar maakt of de kleuter werkelijk leerrijp is.

Wettelijk kader

Scholen zijn in Nederland vrij in het inrichten en organiseren van hun onderwijs. De onderwijsinspectie verwacht wel van de scholen dat zij onderwijs bieden dat passend is bij de ontwikkelingsbehoeften van de leerlingen. Verder wordt van scholen verwacht dat zij expliciet aandacht hebben voor de uitvoering van vroegtijdige signalering. Vroegtijdig betekent in ieder geval binnen drie maanden na binnenkomst op de school en met behulp van eenduidig- geobjectiveerde-criteria. Dit kan een (kleuter)volgsysteem zijn. Met vroegtijdige signalering wordt de ontwikkeling bedoeld van het kind voor de kleuterleeftijd, de overgang naar de kleutertijd toe en hoe het kind deze overgang doormaakt.

Vanuit de onderwijsinspectie wordt van de scholen verwacht dat zij een beleid 'proces leerrijpheid' en een helder stappenplan 'proces leerrijpheid' hebben en dat zij de communicatie met ouders goed verzorgen. Scholen worden aangeraden bij de aannamen aan de ouders te vertellen hoe de school 'het proces leerrijpheid' vormgeeft en dat er eventueel sprake kan zijn van een kleuterverlenging. Ook wordt van de scholen verwacht dat zij duidelijk hebben beschreven wie wanneer in het proces waarvoor verantwoordelijk is en hoe de besluitvorming tot stand komt. Voor de wet is de bestuurder verantwoordelijk voor het onderwijsproces met gedelegeerde verantwoordelijkheid voor de directeur. De datum die de school als peildatum hanteert moet duidelijk zijn. Deze datum wordt in de schoolgids en bij aannamen vermeld. Van deze datum kan beredeneerd worden afgeweken. Bij een eventuele verlenging moet de school documentatie aan de ouders kunnen voorleggen waaruit een verantwoord besluit blijkt.

De inspectie spreekt zich niet uit over een datum waarop de kinderen naar klas 1 moeten gaan. Scholen zijn vrij in het inrichten en organiseren van hun onderwijs. De peildatum kan door school zelf gesteld worden. Wanneer de waarnemingen in de klas, het kleutervolgsysteem en/of waarnemingen van ouders laten blijken dat dit kind leerrijp zou kunnen zijn, kan een kind toch meegenomen worden in een leerrijpheidsonderzoek. Ieder kind moet afzonderlijk worden bekeken op de eigen unieke ontwikkeling en overgang naar klas 1/groep 3. Van de door school opgestelde datum kan beredeneerd worden afgeweken.

Het leerrijpheidsonderzoek.

We hanteren grotendeels de publicatie Proces leerrijpheid Vrijescholen. In Proces Leerrijpheid Vrijescholen is beschreven naar welke ontwikkelingsgebieden gekeken wordt ten aanzien van leerrijpheid. Om tot een zorgvuldig, afgewogen besluit te komen, maken zij daarbij onderscheid tussen kindkenmerken, criteria en zwaarwegende criteria.

Wij gebruiken uit de publicatie niet het procesverloop en de daarbij behorende jaarkalender. Deze worden apart, passend bij de visie en werkwijze van Meander, beschreven in dit protocol.

Doelgroep van afname

In principe hanteren wij als peildatum 1 oktober. Omdat ontwikkeling niet vaststaat op een datum, kijken wij naar de kinderen tot 1 januari.

Beleid

1. De kleuterleerkrachten houden een leerrijpheidslijst bij in hun klassenmap. Dit is de leerrijpheidslijst van Proces Leerrijpheid. Op basis van aanbod en wat kinderen spontaan laten zien, wordt leerrijpheid in kaart gebracht.
2. De kleuters worden vanaf september geobserveerd ten aanzien van grove- en fijne motoriek, lichaamsbesef, taal en rekenen. De bevindingen worden in dezelfde leerrijpheidslijst genoteerd.
3. In de regel blijven herfstleerlingen (vanaf 1 oktober) 2 en driekwart jaar in de kleuterklas. Dat is een reguliere kleutertijd.
4. In de regel gaan kinderen tot 1 juli altijd naar de eerste klas.

Leerrijp:

5. Indien de leerling door leerkracht en het ondersteuningsteam leerrijp wordt bevonden, wordt dit in maart aan de ouders teruggekoppeld. De mening en inzichten van de ouders worden gedocumenteerd. De leerling gaat na de zomer naar de eerste klas.

Niet leerrijp:

6. Indien de leerling door de leerkracht en het ondersteuningsteam op veel zwaarwegende criteria niet leerrijp wordt bevonden, wordt dit in maart teruggekoppeld aan ouders. De mening en inzichten van de ouders worden gedocumenteerd. De leerling gaat na de zomer niet naar de eerste klas.

Indien er twijfel is:

7. Indien over de leerrijpheid van de leerling wordt getwijfeld, wordt dit in een oudergesprek in maart teruggekoppeld aan ouders. Er wordt toegelicht op welke gebieden nog te weinig leerrijpheid wordt gezien. Ouders kunnen hun mening en inzichten hierover delen. Dit wordt gedocumenteerd.
8. Er wordt zo nodig een handlingsplan gemaakt om de leerrijpheid te stimuleren indien het een leerling betreft van voor 1 oktober.
9. De kleuters worden in mei op de onderdelen waarop ze eerder dat jaar nog uitvielen opnieuw geobserveerd door het ondersteuningsteam.
10. De leerkracht en het ondersteuningsteam bespreken de leerling en nemen een definitief besluit in mei.
11. Dit besluit wordt in mei door de leerkracht in een oudergesprek teruggekoppeld aan ouders. De leerling gaat na de zomer naar de eerste klas, **of** blijft nog een jaar in de kleuterklas.

Verslaglegging

De onderzoeksresultaten worden ingevuld op daarvoor speciaal bestemde formulieren. Alle resultaten van een schooljaar worden ingevuld op de overzichtslijsten. Alle resultaten worden besproken met de ouders en adviezen en beslissingen worden hierbij vermeld. Alle gegevens worden bewaard in het leerlingendossier.

Extra zorg:

In een tweetal situaties behoeft de leerling mogelijkwerwijs enige bijzondere aandacht. In beide gevallen is het kind jarig voor 1 oktober:

1. Het kind is voldoende leerrijp en gaat naar de eerste klas, maar het moet op een of meerdere punten nog wat “uitrijpen”.

- In dit geval wordt in overleg met de ouders een handelingsplan opgezet voor de start in klas 1. Te denken valt aan: motorische remedial teaching, logopedie, extra taalondersteuning, extra ondersteuning voor rekenvoorwaarden of euritmie-therapie. Dit ondersteunend programma wordt uiteengezet in een handelingsplan voor de eerste vier schoolweken. Daarna wordt een eventueel vervolgplan in overleg met de eerste klas leerkracht gemaakt.

2. Het kind is niet voldoende leerrijp en blijft een extra jaar in de kleuterklas. Het kind krijgt een kleuterverlenging.

- Het heeft op een aantal punten al een dusdanig niveau bereikt dat geanticipeerd moet worden op de behoeften van het kind in de loop van het derde kleuterjaar. In dit geval worden deze oudste kleuters zoveel mogelijk aangesproken op wat ze wel kunnen en worden ze gestimuleerd op die aspecten waarop ze nog verder kunnen “uitrijpen”. Dit wordt uiteengezet in een handelingsplan.
- Kinderen die een derde jaar in de kleuterklas doorbrengen, gaan alle dagen naar school. Op de woensdagen dat hun eigen klas vrij is, nemen ze plaats in een vaste andere kleuterklas.
- Er kan geadviseerd worden (door het ondersteuningsteam) het kind het 3^e kleuterjaar in een andere kleuterklas te laten doorbrengen. In uitzonderlijke gevallen is dit zelfs een bindend advies. In alle gevallen wordt dit door kleuterbouw coördinator/ intern begeleider of schoolleider toegelicht in een oudergesprek.

Procesverloop

Stap	DD	Wat	Wie	Hoe	Verantwoordelijk	Aandachtspunten
1	Aanname	Weg tot besluitvorming leerrijpheid kenbaar maken	Leerkracht	Oudergesprek	Schoolleider	
2	September	Melden of er wel/geen problemen te verwachten zijn met betrekking tot het aantal 1 ^e klassers volgend schooljaar op basis van leeftijd	Leerkrachten, kleuterbouw-coördinator, intern begeleider en schoolleider.	Afstemming	Schoolleider	<ul style="list-style-type: none"> ❖ De einddatum dat bekend moet zijn wie er naar klas 1 gaan moet worden ingeschat. ❖ Hangt af van het aantal oudste kleuters ❖ Lijst met leerlingen jarig van 1-10 tot 31-12. ❖ Indien al bekend is dat klassen groter worden dan 28, worden ouders hierover geïnformeerd.
3	September	Opstarten procedure Leerrijpheid	intern begeleider en schoolleider	Afstemming	Schoolleider	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Tijdsplan bespreken ❖ Procesverloop inclusief juiste data verspreiden.
4	Vanaf september	Start bijhouden volgsysteem oudste kleuters	Leerkracht	Notitie in leerrijpheidsformulier – map leerkracht	Schoolleider	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Ontwikkeling wordt in kaart gebracht
5	Vanaf september	Start leerrijpheids onderzoeken	Leerkracht	Onderzoek + Notitie in leerrijpheidsformulier-map leerkracht	Intern begeleider	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Ontwikkeling wordt in kaart gebracht

6	Oktober	Ouders inlichten over leerrijpheid inhoudelijk, leren in de onderbouw en procedure leerrijpheid.	Leerkrachten, intern begeleider	Ouderavond	Schoolleider	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Een expert op het gebied van leerrijpheid verzorgt inhoudelijke lezing over leerrijpheid ❖ Er wordt uitleg gegeven over de totstandkoming van leerlingaantallen in klas 1.
7	November	De tot dan toe opgedane bevindingen over de leerlingen ten aanzien van leerrijpheid worden besproken bij Klas in Beeld.	Leerkrachten, ondersteuningsteam	Vergadering intern	Intern begeleider	
8	November/ december	Eerste melding aan ouders m.b.t. twijfel leerrijpheid bij het kind	Leerkracht en ouders	Oudergesprek	Leerkracht	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Kleuterbouw-coördinator en intern begeleider inschakelen bij moeilijke situaties. ❖ De mening en inzichten van de ouders ten aanzien van deze melding worden gedocumenteerd. ❖ Indien leerkracht en ouders het nu al eens zijn dat het kind een derde kleuterjaar nodig heeft, kan hiertoe al worden besloten.
9	Januari- Maart	Voortzetten leerrijpheidsonderzoeken.	Leerkracht	Onderzoek + Notitie in leerrijpheidsformulier-map leerkracht	Intern begeleider	
10	Maart	1 ^e ronde besluitvorming	Leerkrachten, ondersteuningsteam	Vergadering intern	Schoolleider	<ul style="list-style-type: none"> ❖ 1^e ronde besluitvorming komt tot stand tussen de kleuterleerkracht en ondersteuningsteam: 1. Kind wordt leerrijp gevonden. 2. Er wordt getwijfeld over de

						leerrijpheid, mee naar 2 ^e ronde besluitvorming. 3. Kind wordt niet leerrijp bevonden, het kind gaat nog niet naar klas 1.
11	Voor 1 april	De kleuterleerkracht bespreekt het besluit met de ouders.	Leerkracht en ouders	Oudergesprek	Schoolleider	❖ De mening en inzichten van de ouders ten aanzien van dit besluit worden gedocumenteerd.
12	April- Mei	Aanvullend onderzoek kinderen met twijfel	Leerkrachten, ondersteuningsteam	Onderzoek + Notitie in leerrijpheidsformulier-map leerkracht	Schoolleider	❖ De leerkracht kijkt nogmaals naar het ontwikkelingsgebieden ten aanzien van leerrijpheid. ❖ Het ondersteuningsteam kijkt mee bij de onderzoeken en in de klas
13	Mei	2 ^e ronde besluitvorming	Leerkrachten, ondersteuningsteam	Vergadering intern	Schoolleider	❖ 2 ^e ronde besluitvorming komt tot stand met het ondersteuningsteam: 1. Kind wordt leerrijp bevonden. 2. Kind wordt nog niet leerrijp bevonden, het kind gaat niet naar klas 1.
14	Mei	De kleuterleerkracht bespreekt het besluit met de ouders	Leerkracht en ouders	Oudergesprek	Schoolleider	❖ intern begeleider inschakelen bij moeilijke situaties. ❖ Gesprekken vinden plaats voor de ouderavond voor nieuwe eerste klassen.
Vervolg						
15	Mei	Definitief aantal 1 ^e klasleerlingen wordt bekend.	Schoolleider	Indien klassen groter dan 28 leerlingen, worden ouders	Schoolleider	❖ Streven is klassen van maximaal 28. Omdat de leerrijpheid op basis van ontwikkeling wordt vastgesteld, is het mogelijk dat

				hierover geïnformeerd.		soms klassen boven de 28 ontstaan.
16	Mei	Ouderavond nieuwe eerste klas ouders	Onderbouw leerkracht en ouders	Ouderavond	Schoolleider	❖ Ouders worden geïnformeerd over het onderwijs vanaf klas 1 door een willekeurige onderbouwleerkracht.
17	Juni	Samenstelling 1 ^e klassen worden bekend	Leerkrachten, intern begeleider, schoolleider	Vergadering + social schools	Schoolleider	❖ De school maakt een afgewogen keuze in de samenstelling van de klassen. Ouders hebben hierin geen zeggenschap. ❖ Eerst wordt het team ingelicht ❖ Vervolgens ouders
18	Juni/ Juli	Kennismaking eerste klassen	Ouders, intern begeleider, schoolleider, 1 ^e klas leerkrachten	Ouderavond	Schoolleider	❖ Kennismaking ouders ❖ Voorstellen nieuwe leerkracht ❖ Info over leren in de onderbouw
19	Juni/Juli	Kennismaking eerste klassen	Kinderen, kleuterleerkrachten en 1 ^e klas leerkrachten.	Kennismaking in 1 ^e klas lokaal.	Intern begeleider	❖ Kinderen worden opgehaald door de intern begeleider en naar hun nieuwe lokaal gebracht. ❖ Kinderen maken kennis met hun 1 ^e klas leerkracht. ❖ Kinderen maken een tekening.
20	Juli	Overdracht	Kleuterleerkrachten, leerkrachten klas 1, intern begeleider	Overdracht	Intern begeleider	❖ Groepsoverzicht ❖ Belangrijke waarnemingen/afspraken ❖ Samenvatting leerrijpheidsonderzoek ❖ Ontwikkelingsbeeld
21	September	Nazorg	Intern begeleider	Klassenbezoek + gesprek	Intern begeleider	❖ Wat heeft de 1 ^e klas leerkracht nog nodig t.a.v. leerlingenzorg?

22	September	Nagesprek	Kleuterbouw leerkrachten, leerkrachten klas 1, intern begeleider	Vergadering	Intern begeleider	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Kloppen de waarnemingen, leerrijpheidsonderzoeken e.d. ? ❖ Vragen van de klas 1 leerkrachten aan de kleuterbouw leerkrachten? ❖ Hoe gaat het met de kinderen?
23	September/ Oktober	Ouders vertellen over hun kind aan de 1 ^e klas leerkracht	Ouders, 1 ^e klas leerkracht	Oudergesprekken	Intern begeleider	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Beschrijving van het kind ❖ Kracht/ hulpvraag van het kind ❖ Tip voor de leerkracht

N.B.

Het ondersteuningsteam bestaat uit:

Intern begeleider

Antroposofisch schoolarts, niet praktiserend

Ondersteuner basisvaardigheden